

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, V. Váczi körút 23.
hova minden küldemény-intézendő.

Zsidó felekezeti és társadalmi hetilap.

SZERKESZTI:

SZABOLCSI MIKSA.

Előfizetési feltételek:

Egész évre házhoz küldve: 8 ft --
Fél évre: 4 » --
Negyedévre: 2 » --
Egyes szám ára 16 kr.

M E G J E L E N I K M I N D E N P É N T E K E N .

Tartalom:

A zsidók magyarsága Irta: P a l á g y i Lajos. — A Buschoff-pőr resonantiái. — A talmud a másik zsidó birodalom feldúlásáról. Sz a b o l c s i Miksától. — Iskolai értesítők, — Egy kis pótlás. Sz. M-től. — Az erősek. B e r n s t e i n A. elbeszélése. — Hírek. — Hirdetések.

Naptár:

Vasárnap (1892. július 31) 5652. Ab hó (30 napos) 7-ike Hétfő 8-ika. Este beköszönt **Tiseo-Beov** gyászünnep. Az imaházakban felolvassák Jeremiás siralmait. Kedd 9-ike. **Tiseo-Beov** napja. Szerda 10-ike. Csütörtök 11-ike. Péntek 12-ike. Szombat 13-ika. **Sabosz-Nachamu**. Hetiszidra: **Voeszchanna**. Haflorah: Jezsáias 40 fejezete.

A zsidók magyarsága.

Nyáron, mikor a »nagypolitika« szünetel, mikor az úgynevezett örökbecsű tárgyakról kezdenek a lapok cikkezni, mikor a cikkirók elméje a nagy hőtől kiszáradóban van, mikor a szerkesztő urak nagy része a fürdön hűsöl és a munkatársakat nem feszélyezi a szerkesztői kék czeruza: — nem egy olyan cikk jelen meg a lapokban, amilyen rendes időben bizonyára nem látott volna napvilágot. Tudjuk Goethe »Hexenmeister«-jából, hogy ha a mester nincs otthon, micsoda viz-veszedelmet okoz az inas, — s így értjük egy-két politikai napilap cikkét, mely a zsidók magyarságáról mostanáig megjelent. Mennyi téveszme, mennyi ferdtés, mennyi valótlan! Valóban, ha a nyári idény nem szolgálna e cikkek mentségéül, el kellene szomorodnunk afölött, hogy magukat felvilágosultaknak valló lapok is helyt adnak ilyen igaztalan támadásoknak.

Az egyik nagy politikai napilap, mely a függetlenségi pártnak szolgál, kifogásolja, hogy a zsidók nem szakítanak azokkal a tradíciókkal, melyeknek »a megváltozott viszonyok közt jogosultságuk teljességgel nincsen.«

Továbbá azt kérde e lap: »Mi köti a magyarországi zsidókat különösképen a német kultúrához?« Miután e kérdésre feleletet nem talál, szomorúsággal konstatalja, hogy a zsidóság »még mindig messze van attól, hogy a magyar nemzettel teljesen egygyé olvadt legyen nemzeti felfogásban, törekvésben és karakterben.«

Az egybeolvadás akadályait fejtegetve, így nyilatkozik a jeles cikkiró: »Egyik legnagyobb akadály abban rejlik, hogy a magyar zsidóság jelentékeny része még mindig a német kultúráért való rajongásban látja az igazi műveltségnek kritériumát. A német nyelvnek a magyar nyelv rovására való szinte tüntető használása, a német kultúrának a magyar kultúra kárára való szertelen dicsőítése, valóságos válaszfalat alkot a nyelvére és kultúrájára egyre feltékenyebbé váló magyar faj és a zsidóság között.« A cikkiró, miután a zsidók németiségét kellőképp megbélyegezte, a zsidók hazafiságában is kételkedik, mondván: »Azt óhajtjuk, hogy bármi sors érje ezt az országot, a benne minden polgári jogot élvező zsidóra úgy számíthassunk, mint tiszta magyarra, kit nem terelhet más, mint magyar hatalom mellé se szo-

kás, se felfogás.« A jeles cikkíró azzal a tanácssal zárja sorait, hogy a zsidók »emancipálják magukat a német kulturáért való rajongás alól.«

Egy másik nagy politikai napilap a német nyelvnek a zsidó iskolákban való oktatását fessegetve, magáévá teszi ez álláspontot s szintén jóakaró tanácsokkal szolgál a zsidóknak.

Hát bizony szomorú tény, mit minden önálló magyar gondolkodó érez, hogy Magyarország minden téren idegen kultúra, különösen német kultúra hatása alatt áll. Tudományunk német könyvekből kompilál, gondolkodásunk német hatás alatt áll, tanügyünk német mintára készült s a magyar középiskolákban a német nyelv kötelező tantárgy. A magyar nemzet legjobbjai, az önálló magyar szellem utörői folyvást küzdöttek és küzdenek a német kultúra ellen. Hányszor olvassuk magyar lapokban panaszosan, hangosan, hogy magyar ifju a hadseregben nem érvényesülhet, hányszor halljuk, hogy ősi magyar családok tagjai nem tudnak magyarul, Bécsbe járnak, német irodalmat, művészetet pártolnak. Hányszor halljuk, hogy magyar ifju nem mehet előre, mert a német nyelvet nem tudja, mert a magyar iskolában emiatt megbukott. Bizony, bizony, szívünk elszorul, ha szemeink elé idézzük Magyarország képét, s látnunk kell, hogy a mi önálló kulturánk minden téren mint vív élet-halál harcot, mint nyomja a német műveltség, s a többi nemzetiségek műveletlensége. Egész csomó nyelv, vallás, faj, osztály, kaszt: — ez Magyarország. Intézményeink idegen mintára készültek. Utánozzunk és kompilálunk. Szidjuk a németet s vakon követjük. Hangoztatjuk önálló kulturánkat s még állami önállóságunk is, — minden kultúra alapja — csak irott malaszt.

Ugyanezek a lapok, melyek most a zsidókat támadták, mindez állításainkat százszor, ezerszer megerősítették s most mégis bizárolag a zsidók ellen fordulnak, holott az összes magyarországi polgárok közt a zsidók haladtak legtöbbet a magyarosodás terén.

Am, vádolják a közoktatásügyi minisztert, hogy a német nyelv tanítására kényszeríti a magyar ifjúságot.

Vádolják a hadügyminisztert, hogy német nyelven kell tisztí vizsgát tenni.

Vádolják az egész magyar kormányt, hogy nem tesz semmit, legalább fokozatos önállósításunk terén.

Vádolják az akadémiát, miért nem csinál önálló magyar tudományt.

Vádolják a magyar arisztokrátiát, miért német.

Vádolják a keresztény városi elemet, az ugynevezett »purger« lakosságot, mért nem tanul magyarul.

Vádolják a különböző keresztény egyházakat, mért tartanak német istentiszteleket s német prédikációkat.

Vádolják az udvart, miért német.

S ha mindezeket már vádolták, s mig másokat is kellőképpen ostoroztak s már nincs kit vádolniok, sem szándékos, sem önkéntelen mulasztásért: — akkor nézzenek a magyarországi zsidókra s csodálkozzanak azon fenomenalis s a maga nemében páratlanul gyors magyarosodás fölött, amilyenhez hasonlót a világtörténet nem mutat fel. Még egy évtized s nem lesz hazánkban zsidó, ki nem tud kitünően magyarul s az óriási többség már ma magyar. Kik vesznek magyar könyveket? Zsidók. Kik járnak magyar színházban? Zsidók. Kik pártolnak minden magyar kulturális czélt? Zsidók. A legutolsó tót vagy oláh faluban ki beszél magyarul? Zsidó. Mily népiskolákban kivétel nélkül magyar a tannyelv? A zsidó népiskolákban?

Hát mit akarnak ezek a tisztelt cikkező urak? Azt akarják tán, hogy egy nap alatt ne csak a magyar nyelvet tanulja meg a zsidóság, — hanem nyomban végkép elfelejtse a németet is? Hát lehetséges-e ez? Valóban rosszakaratu ember az, ki a zsidókat azzal vádolja, hogy nem magyarosodtak. Az igaz, mi sem helyeseljük, hogy a zsidó népiskolákban kötelező tantárgy a német nyelv s reméljük is, hogy rövid idő alatt e nyelvet törültni fogják a zsidó iskolák köteles tantargyainak sorából. Egy zsidó iskolai értesítőben (a h-m.-vásárhelyiben; l. az Egyenlőség előző számát) már megpendítve látjuk az eszmét. Kívánatos lenne azonban, hogy ne csak a zsidó népiskolákból

törüljék a német nyelvet, hanem az állami s keresztény felekezeti középiskolákból is. Mert mit ér ha a zsidók megmagyarosodnak s a keresztények nem akarnak magyarosodni? Ugy is maholnap, ha találkozunk egy emberrel, ki csak a magyar nyelvet tudja, — az, ha nem kálvinista, hát okvetlen zsidó.

Hogy a zsidó kereskedők kereskedelmi nyelve még sok helyütt német, azt sajnáljuk, de értjük, mert hisz a kereskedőnek alkalmazkodnia kell a tényleg fennálló viszonyokhoz s külföldi kapcsolatokat kell fenntartania. De ugyanaz a kereskedő, ki üzleti ügyben egy külföldi céggel németül levelez, vagy németül alkuszik, — társaságban, vagy családi körben magyarul beszél, magyar könyveket vásárol, magyar lapokra fizet elő. Csak tessék — kérem — a magyar vállalatok előfizetőinek a névsorát elolvasni.

Örülünk, ha minél gyorsabb magyarosodásra sarkalják az idegen elemeket. De azt hisszük, hogy a zsidóság nem szorul sarkalásra, — míg ellenben sok más elemre ráférne egy kis magyarság. Tisztelt cikkíró uraim, tessék tehát ott buzdítani és ostromozni, hol elkel egy kis buzdítás s egy kis ostor.

Palágyi Lajos.

A Buschoff-pör resonantiái.

A németországi sajtó még mindig szélében-hosszában tárgyalja a xanteni ügyilkosságot. Hangja, az antisemita sajtótól eltekintve, higgadt, és a clevei verdictet méltányló még a conservatív lapok nagyobb részében is.

De nemcsak magát a pör anyagát, hanem annak semmivé vált alapját a rit. vádat is pertractálják és ennek tarthatlansága mellett a keresztény szaktekintélyeknek részint régebbi, részint újabb nyilatkozatait szólaltatják meg.

A nagy anyagból tájékoztatóul álljanak itt a következők:

I. Szakvélemények.

A rituális vádra vonatkozólag a németországi lapok most följutják a nagy Döllingernek, a müncheni akadémiában 1881. évi július 22-én tartott beszédét.

Mi is reprodukáljuk belőle a következőket:

»A zsidó nép sorsa talán a legmegrázóbb drámája a világtörténetnek. Gyűlölséget és utálatot vetettek elle-

nük és tömeges gyilkolásokat arattak. A 12. század óta járja az a mese, hogy a zsidóknak keresztény vér kell, némelyek úgy hitték a peszach ünnepekre; mások, hogy gyógyszernek titkos, örökölt betegségek ellen. Arról is tudni akartak, hogy a megváltó gunyjára évenként egy keresztényt meggyilkoltak. Ha hullára, melyen az erőszak jelei voltak láthatók, vagy holt gyermekre akadtak, ráfogták, hogy zsidó a gyilkos, igen gyakran többekre fogták a bűnt és a kinpad addig dolgozott, míg vallo-másokat csikart ki. Aztán elkövetkeztek a legborzasztóbb kivégzések s a zsidóknak tömeges pusztítása városon és falun. Rendszeres, elfogulatlan igazságszolgáltatásra gondolni sem lehetett. Egy Krisztus-kép megsértése is elég volt a vérfürdőre. Ehez járultak 1291-ben a bántalmazott és csodamód vérző hostiák mende-mondái. Az első eset Párisban történt, onnan terjedt el a mese. Ezt az állítólagos istentelenséget olyan sokszor boszulták meg a zsidókon, hogy úgy tetszett, mintha a zsidók valami démoni örülettől megkapatva, egy egyházi dogmát ugyanegy időben hittek és nem hittek, és fékezetlen vágyat éreztek a kihalál után. Londonban meggyilkolták a zsidókat, mert állítólag görög tüzzel fel akarták pörkölni a nagy várost. Az 1348-iki nagy járványt, mely Európát néptelenné tette, a zsidóknak tudták be. Az a tény, hogy a józan és a mértékletesen élő népet sokkal kevésbé tizedelte meg, mint a keresztényeket, valósággá fokozta a sejtést. Rájuk fogták, hogy a kutakat, patakokat és folyókat megmérgezték. Zoffingenben azt állították, hogy valójában mérget találtak egy kutban. Tortura folytán néhány zsidó vallott is ilyesmit. Ebből aztán a fanatizmusnak, állati boszuvágnak és aljas birvágynak olyan vihara kerekedett, minőt Europa sem azelőtt, sem azóta nem látott. Egyes városokban ezrekre rugott az áldozatok száma. VI. Kelemen pápa két bullában hasztalan nyilvánította a zsidókat ártatlanoknak. A gyorsan menekülők csak Litvániában találtak menhelyre. — A zsidókat a keresztény tette ilyenekké, ezt hirdeti a történet a 13-ik század óta — mondja Döllinger. — Az a téves utálatos tan, hogy az elődök bűneinek és tévedéseinek megboszulása az ártatlan utódokon az emberek hivatása, sokáig uralta a világot és Europa országait olyan borzalmasságokkal és gyalázatosságokkal mocskolta be, melyektől rémülten fordulunk el. Jaj volna nekünk és unokáinknak, ha a boszunak ez a törvénye a középkori németek, francziák, spanyolok és angolok utódain valaha alkalmazásba jönne. De egy dolog az, amit magát antisemitának nevező mozgalomnak nem volna szabad elfelednie, s ez az, hogy a gyűlölség mániái szomorú és sivár érzelmek azokra nézve, akik táplálják, de kínosak és elkeserítőek az általuk sujtottakra nézve. Baj az, ha, bibliai nyelven szólva, az egyik örvényt a másik követi! Jelszavunk legyen és maradjon Sophokles »Antigone«-jenak e mondása: »Neu együtt gyűlölni, de együttszeretni célom itt.«

H a r n a c k Adolf az evang. theologia tanára a berlini egyetemen a rit. gyilkosság meséjének eredetét így írja le:

»A II. század folyamán és még ezentúl soká, keleten és nyugaton, a pogányok makacsul azt lobbantották a keresztények szemére, hogy istentiszteletükön »ritualiter« kis gyermekeket ölnék, azokat megeszik és vértüket megiszszák. Már Pliniusnak Trajanhoz intézett leveléből kitünik-e szemrehányás. Nemcsak a nép, de művelt emberek mint Fronto, Marc Aurel barátja és tanítója és Gallia helytartója hittek benne, ámbar a ke-

resztény apologeták folytonosan védekeztek ellene. Csak Lucianról és a pogány Celsus polemikusról tudjuk, hogy belátók voltak és elnyomták. Hogy hogy támadt, ki tudná megmondani? Vallásos fanatizmusában az ember visszahull a kultúra legprimitívebb fokára és rég elhagyott barlangokból irtózatos árnyékokat idéz fel. Hiszen látjuk, hogy a zsidók ellen ugyanezen vádat szórják ma a 19. század végén és ugyanezen keresztények, akiknek elődeit 1800 évvel ezelőtt legyilkolták, mert emberevőknek tekintették. Hogy a szemrehányást mi táplálta a keresztények ellen, az kimagyarázható. Először is a Jézus vérével való titokszerű urvacSORA homályos ismerete szíthatta a pogányok föllobbant fantáziáját, azután pedig keresztény gazdák pogány szolgálai, jutalom fejében, hazugságot vallhatak és végül — amivel szomorú dolgot érintünk — a keresztény apologeták a gnosztikus-keresztény sekták elleni gyűlölségből olyantormát sejtettek írásaikban, mintha ez utóbbiakról föltennék az emberevést.»

II. L a p s z e m l e.

A »**Köln. Volkszeitung**« a centrupárt egyik legbefolyásosabb lapja hosszabb cikk végén niederrheini klerikális körökből eredő felszólalást közöl, melyet a következőkben ismertetünk:

»Buschoff éveken át jó hirben állott, erőszakos tettet róla nem tudtak. Sem ő, sem xanteni hitrokonaí olyan tettet nem követtek el, ami Buschoffnál hihetővé tette volna a büntettet. Mindamellet legnagyobb bizonyossággal gyilkosnak állították, meggyalázták. Megfigyelték minden mozdulatát, félremagyarázták. És miért? Mert zsidó. — Előhozakodtak a rit. váddal s így a Buschoff ellen tanusított keserű igaztalan bánásmódot kiterjesztették igazságtalanul minden zsidóra. Én nem tudom, hogy zsidóbarát-lap akadt-e, mely valaha állította, hogy zsidó gyilkosságot el nem követthetett, de a babona és fanatizmus náluk teljességgel lehetetlen. Katholikus létemre könnyen beleképzelhetem magam a zsidók helyzetébe. Borzasztó gyilkosságot, melyet utálnak, kentek egyikőjükre, megbüntették mielőtt kihallgatták, és az egyesnek a tettet minden skrupulus nélkül a felekezet terhére írták. Mit gondolunk vajjon mi, ha olvassuk, hogy a kínaiak azzal vádolták missionariusainkat, hogy gyermekeket ölnek, belső részeiknek vallásos áldozatokra való felhasználása czéljából? Nem örülünk-e mi, ha az igazságszolgáltatás elismeri hitrokonaíink ártatlanságát? Ugyan ezen jögon örülhetnek a zsidók. Nekünk centrupártbelieknek, kik a jogot mindenki számára meg akarjuk védelmezni, azt kell sürgetünk, hogy az ártatlanul megkárosítottnak a nevében és becsületében tett kárt is lehetőség szerint térítsék meg.»

A »**Weserzeitung**« felpanaszolja, hogy minduntalan olyan meghíelt tanukra akadt, akik fizikailag lehetetlen dolgokat vallottak és olyasmit láttak, amit kétségtelenül nem láthattak. Ezek az emberek mindazonáltal nem tudva hazudnak és esküsznek hamisan. Talán csak némelyek. *Ők inkább bizonyos örület és*

gyűlölség áldozatai, melyet rendszeres agitatio, egy nap nap után kétségtelen igazságként hirdetett mese oltott beléjük, úgy hogy végre meg sem tudják különböztetni, mit láttak szemmel, hallottak füllel és mi pusztán képzelődésük fattyubajtása, vagy városi mende monda. A lap a sötét idők erkölcsi epidemiájáról azt hitte, hogy a porosz iskola-törvény folytán azoknak nem lesz talajuk, de kénytelen kellett lenni bé kell vallania, hogy csalódott.

A »**Magdeburgische Zeitung**« a Buschoff esetből kiindulva, azt tanácsolja a kormányoknak, hogy a művelődésnek és felvilágosodottságnak, a nevelésnek és tanításnak a zavargásokra hajló, türelmetlen alsóbb néposztályok körében a legközelebbi években több időt szenteljen, mert rémülten tapasztalta, hogy a babonának még milyen nagy a hatalma. Különösen felpanaszolja, hogy a papság nem irtja a babonás hitet.

A »**Neue Stettiner Zeitung**« tanulságként a következőket köti a német kormány lelkére: A porosz állam érdekei parancsolják, hogy a nép többféle rétegében az antiszemitizmus folytán támadt erkölcsi elzüllesnek a kormány komolyan állja utját. Végre valahára *semlangon és nyíltan ki kell mondani a szót, mely az államnak ezen eltévelyedésekkel szemben való állásfoglalása tekintetében mi kétséget sem hagy fönn; — a törvény teljes szigora alkalmazandó az antiszemita izgatások ellen. Akormánynak kötelessége az állami jogszolgáltatás ártatlan áldozatainak kárpótlása.*

A »**Liberale Korrespondenz**«, mely különösen az antiszemita lapokat stigmatizálja, ezt írja: »A Buschoff elleni pör nem annyira a Hegmann-fiu meggyilkolásával gyanusított zsidó metsző ellen indított eljárás, mint inkább a zsidó hecczek által Xantenben és Németországban megtévesztett közvélemény ellen folytatott pör volt; iránypör volt, mely lényegénél fogva az igazságszolgáltatás alapelveivel meg nem egyezik. «Iránypör volt», — ezt mondja a Reichsbote (Stöcker lapja) is, csak hogy a Reichsbote azért itéli el az iránypört, mert a Buschoff fölmentését igazolatlan színben akarja föltüntetni, holott a »Lib. Korr«-nek az a nézete, hogy a Buschoff bűnösségét tanusító bizonyíték teljes híján egy teljesen a pörön kívül fekvő czél, a közvélemény megnyugtatósa érdekében egyáltalán nem kellett volna a pört megindítani. A bíróságok a mesterséges pörökkel nem ellensúlyozhatják a kormány erélytelen magatartását. *Ha a kormány kezdettől fogva megtette volna a maga kötelességét az antiszemitizmussal szemben, akkor ilyen iránypörre nem is kerülhetett volna a dolog.*

Hogy az antiszemita sajtó magatartását is megvilágítsuk, ime egy kis szemelvény a Böckel Reichsherold-jából:

«A világ — mondja a kronikus zsidórolamokban

Hirek.

— **Egy kis pótlás.** P a l á g y i Lajosnak, lapunk kitűnő dolgozótársának első helyén közölt cikkét csak rövid pár megjegyzéssel akarjuk itt pótolni. Az ügyvel foglalkozó cikkek mindössze két igazságtalanságban leledzenek, ami, tekintve, hogy zsidókról van szó, nem is sok

Igazságtalanság mindenekelőtt követelni a zsidótól, hogy rajta legyen, miszerint németül ne tudjon. Ha majd megnyitják a zsidó előtt a pályákat, hol németül tudnia fölösleges; ha majd főispán, alispán, árvaszéki elnök, szolgabíró stb. is válhat a zsidóból; ha majd az egyetemi tanszékek előtte elzárva nem lesznek; ha majd megszűnik ritkaság számba menni, ha zsidót bírónak, miniszteri hivatalnokká, középiskolai tanárrá stb. nevezzenek ki; ha majd megnyitják sorompóikat a városok és befogadnak zsidót is hivatalnokaik közé; — majd meglátják, hogy nem fognak tudni németül a zsidók sem. Állami, megyei, községi hivatalokban, hol tuzzás nélkül 200,000-re lehet tenni a tisztviselők számát, néznek csak körül, hány bennük a zsidó? A 8000-nek, mely arány a zsidókat számuknál fogva megilletné, még öt s z á z t ó l i j á t s e m t a l á l j u k o t t. Mint szolgabíró nem kell tudni semmit sem, azaz németül, mint orvos, mint ügyvéd, már fontos, hogy németül tudjon, mint kereskedő, vállalkozó, nagyobb iparos a német nyelv tudása éppenséggel létfeltétel, sőt állítólag a hírlapíróra nézve sem egészen közönyös beszélc Lessing és Heine nyelvén.

A másik igazságtalanság, hogy a zsidók, különösen a fiatalabbjai, bármily égető szükségük van rá, — n e m i s t u d n a k n é m e t ű l. Tessék csak egy debreczeni, szegedi, kecskeméti, vagy bármely magyar vidékü zsidó ifjut, különösen, ha m a g a s a b b i s k o l á k a t l á t o g a t, németül megszólítani, nem fog-e Grim apó sirjában megfordulni a kapott állítólagos német válaszra?

Csak a minap történt, hogy egy általunk ismert igen derék ifju zsidó kereskedő nem kapott állást Budapesten, mert absolute nem tudott németül. Aki állást neki t i s z t á n e z o k b ó l nem adott — előkelő keresztény kereskedő volt.

A dolog tehát úgy áll, hogy a zsidó ifjaknak, különösen azért, mert a legtöbb pálya el van előlük zárva, szükségük van a német nyelv tudására, de azért németül n e m t a n u l n a k é s n e m t u d n a k, amiért aztán a Pesti Napló és Egyetértés nekik támadnak hogy miért élnek-halnak annyira a német nyelv és kulturáért! Értsek meg ezt, kik sok más ugorka-saisonbeli felszólalásokat megérteni képesek.

Ami a zsidó felekezeti iskolákat illeti, azok — a vallás- és közoktatásügyi miniszter jelentésének adataira hivatkozunk — a magyarságnak valóságos apostolai, leg-

hívebb terjesztői. Az összes magyarországi népiskoláknak közel 25 perzentjében nem tanítanak magyarul, míg az 566 zsidó felekezeti népiskolának csak 1 é l perzentje nem magyar, ami tudvalevőleg úgy viszonylik, mint egy az ötvenhez,

A folyó hó 5-én a fővárosban tartott országos izraelita tanító-egyesület jubileumi ülésén a vallás- és közoktatásügyi miniszter képviselőjében megjelent Sz u p p á n Vilmos, közoktatásügyi tanácsos többek közt a következő szavakat intézte a gyűléshez:

»Bármerre menjünk az országban, a zsidó iskolákban ott találjuk a magyar nyelvet és mindenütt a magyar hazafiság szellemét az ifjuságnál. Ez oly nagy érdeme az izraelita tanítósnak, melyért nagy hálával tartozik neki a nemzet és a törvényhozás.»

Im' ez az a megszidott zsidó felekezeti népiskola.
Szabolcsi Miksa.

— Vervád europai missionáriusok ellen.

A keletafrikai Lloyd írja a következőket: Wusichben, mely Sanghaitól vagy 20 német mérföldnyire esik, annak híre érkezik, hogy a keresztény missionáriusok ellen újabb zavargások készülnek. Wusichben tavaly nyáron is fölégették a kath. miss. épületet és templomokat. A nyugtalanságra okot az szolgáltatott, hogy hire futott, mintha a missionáriusok az épülőfélben levő templomba nagy gerendát fognának befalaztatni, mely elébb 300 g y e r m e k v é r é v e l v o l n a k i f l ö s t e n d ő. Ezért, ha eltűnt gyerekekről van szó, nyomban azt hajtogatják, hogy az említett célra eladták a missionáriusoknak. A város utcaszögletein falragaszok hirdetik, hogy a missió céljaira ennyi meg ennyi gyermeket loptak el. Egy ilyen falragasz tartalma a következő: »Való igaz, hogy e helység katholicusai szanaszét küldik megbizottaikat, hogy mások gyermekeit ellopják és belőlük életerejüknek e s z e n c z i á j á t kivegyék. Ha a szülők nem vigyáznak, rosszul fognak járni. Jó nép, sokasítsd meg e falragaszokat és ragaszd föl mindenfelé. Egy sereg gyermek már ily módon elveszett. Oh ég, vedd magadhoz e pokol fajzatit, pusztítsd el ezeket a vadállatokat. Az átkozott hivatalnokoknak nem szabad az idegeneket megbüntetniök « — A hivatalnokok utasítást kaptak, hogy oltalmazzák a keresztényeket, a falragaszok ellen kiáltványokat adtak ki, és számos bűnöst letartóztatottak, akiknek lánczokba verve nyakukon olyan fagallérral kell sétálniok, melynek felirata ez: A nép felbujtására szolgáló alaptalan mende-mondák feltalálásáért. — Európában meg van ugyan a vervád, de ilyen gallérosokat még nem láttak.

— **Strack tanár az «Osservatore Catolico» ellen.** Az idézett milanoi lap pályadíjat tüzött ki azok számára, akik az általa felsorolt 75 pontba fog-

lalt állítólag tudományos bizonyítékból a rit. vádnak a zsidó vallás tanaival való összeférhetőségét ki tudják magyarázni. Evvel szemben Strack dr. a hirneves berlini prot. theol. tudós tanár a »Staatsbürger Ztg.«-ban kijelenti, hogy kész az »Osservatore Catolico« tarthatatlanságát kimutatni, ha a nevezett lap három, a tudományos világban csak valamelyes névvel bíró tudóst jelöl is ki bírónak. Az ellen sincs kifogása, ha a nevezendő szaktekintélyek közül 2 katolikus lesz, még pedig olyan, aki valamely német egyetemen theológiát vagy a keleti nyelveket tanítja. Az Osservatore meg is nevezte néhány szakértő jelöltjét. Ezekkel azonban Strack tanár nem akar kiállani. E tettet a »Norddeutsche Allg. Ztg.« szerint így okolja meg: Rohling kanonikusra rábizonyították a legnagyobb tudatlanságot. Eckert, műnsteri tanár, aki a Judenspiegelről szakvéleményt adott, azt Briman Áronnal készíttette, és a tisztelességenek sajnálólandó híányában szenved. Wahrnurd bécsi tanár alapos ismerője az arabs és perzsa nyelveknek, de amit a talmud terén felmutat, az nem sok, és azt a keveset is, saját vallomása szerint, nem a forrásokból merítette. Az Osservatore többi szakértő bírői is ilyen kaliberű emberek. Strack így végzi nyilatkozatát: Az a lap tartsa meg 10,000 liráját, de hogy a benne hívőkkel el ne hitesse, hogy félek, ezennel kijelentem, hogy művem, a »Blutabergglaube« augusztus havában meg fog jelenni.»

— **Gizicky**, berlini egyetemi tanár moralfilozofiai előadásain f. hó 19-ikén a jelenlegi németországi mozgalomra térve, a következőket mondta:

»Minden emberbarátának filosemitának kell lennie. Az erkölcsös ember minden emberhez tisztelettel és figyelmes rokonszenvvel fog közeledni, föltéve, hogy az illető saját egyéni magatartása folytán a tiszteletre nem mutatkozott méltatlannak. Hogy némely zsidónak kelletlen tulajdonságai vannak, azt maguk az értelmes zsidók sem tagadják. De tényleg csodaszámba is menne, ha évszázadokon át tartott üldözések ilyen tulajdonságokat nem teremtettek volna. De épp oly bizonyos, hogy újabb üldözések következtében a zsidók jelleme jobbra nem válik. — Különbön azon tulajdonságok, melyeket a zsidóknál becsümelni szokás, nagyon is sok nem zsidóban találhatók fel. E tekintetben a szülő az antisemita germanok közül valóságos mintapéldányokat ismer. — **Igazágtalanság:** valamely osztály minden egyénének terhére írni azt, ami csak néhány egyénre nézve áll. — **Igazágtalanság:** az embert nem személyes tulajdonságai után, hanem olyanok után ítélni meg, melyeket osztályának tudnak be. — A mi kötelességünk egyszerűen az, hogy a tisztességtelenséget ott győzzük le, ahol találjuk, forduljon az elő a german vagy nem german származásuak között, és jóra való embert ilyenek kell elismernünk, legyen az zsidó, vagy nem zsidó.»

— **Ó-Buda gyásza.** A fiatal magyar gyáros, ki a lefolyt héten egy szerencsétlen pillanatban sajátkezűleg vetett véget életének, nemcsak nagy családjára nézve pótolhatlan veszteség, de mindazon köröknek is, hol megfordult és a melyekre áldásos működését kiterjesztette. Budai Goldberger Imre halála különösen nagy veszteség

Ó-Budára nézve. Mint a híres ház egyik főnöke, vezetője volt a chemiai gyáraknak, melyeket magas színvonalra emelt. Munkásai és hivatalnokai, mintha atyjuk lett volna, úgy szerették. Ó-Buda megmagyarosításának apostola volt és hogy azt annál jobban előmozdítsa, subvencionált egy magyar szintársulatot, hogy ott előadásokat tarthasson. A zsidó községnek áldozatkész híve, az ó-budai liberális pártnak oszlopos embere, a fővárosnak egyik legbuzgóbb bizottsági tagja volt. Jótékonyágáért Ó-Budán mindenki áldotta, ami érthetővé teszi a fájdalmat és részvétet, melyet Bécsben történt erőszakos halála keltett, és hogy az ott lefolyt temetésen oly nagy számban vettek részt az óbudaiak. Az elhunyt egyetlen fia volt budai Goldberger Jakabnak, a bécsi Goldberger-ház egyik főnökének. Nejével Haaz Jaques leányával, Budapestről, csak két év előtt kelt egybe. Boldogtalan nejen kívül egy éves fiugyermeket hagyott árván. A temetés roppant részvét mellett folyt le.

— **Mi mindenné nem válhatik a »bocher«.** Német-zsidó közmondás tartja: »auz ein bocher kann man alles machen«. Ennek az igazságát igazolta nálunk többek közt Horn Ede, a talmudtanulóból lett reformrabbi, munkásvezető, hadi lelkész, hirneves politikus és közgazdasági író és végül magyar államtitkár; igazolta Ballagi Mór, a jesiva növendékéből lett hirneves protestáns theologus és akadémikus; a külföldiekről nem is szólva, kik közül különösen a prágai Lézer Horovitz válik ki, ki pár év előtt, mint a pápa kedvencz bíborosa halt meg Rómában. Napjainkban új példát szolgáltatott egy szabolcsmegyei Mándok községbeli »bocher«. Nagyot néztek és még nagyobbat nevettek jó mándoki bitrókonaink midőn a pajeszszel, lehetőleg rongyos, de hosszú kabáttal a jesivába vándorolt Leibis 3 évvel később peiesz nélkül, rövid kabátosan, szemüvegesen és czilinderesen tért vissza falujába. Mi lett belőled Leibis? — gunyolták, — »aufgeklärter«? No hiszen szépen nézsz ki, szegény anyád szégyelheti magát. A legnagyobb reményekre jogosított, éleseszü és jámbor bocheri, kiből tán »rebe« is válhatott volna, most már nem is akar »jidisch« beszélni! — A világi tanulmányoknak nekifeküdt Leibist elűzte otthonról a guny, pedig vagy tizenkét évvel később roppant megtisztelve érezték magukat a mándoki atyafiak, ha a Londonból gyönyörű lady társaságában hazatért Louis Felbermann látogatásával megtisztelte őket, sőt a templomban az első díshelylyel kínálta meg. A volt mándoki bocher, most a londoni »Life« szerkesztője, magyar hazájának nagy szolgálatot tett, midőn »Hungary and its people« (Magyarország és népe) cz. angol művet szerzette, mely a külföldön hazánkról írt sok serde ismertetés közt az első és egyetlen, mely Magyarországot a nagy angol nemzetnek igaz valójában mutatja be. Viktoria királyné köszönettel fogadta a szerző által neki átnyújtott könyvet, melyről lelkesedéssel szól az angol kritika. Felbermann művét a legjobb e nemű könyvek közé sorolják.

— **Nagy alapítványok** Wolffsohn, heidelbergi kereskedő Boroszló városának, hol huzamosabb ideig lakott 40,000, szülővárosának, Inowrazlawnak pedig 400,000 márkát hagyományozott. Az előző összeg kamataiban Boroszló szűkölködői, a hagyományozó halálának évfordulóján felekezeti különbség nélkül részesítendő. A nagyobb összegből pedig zsidó árvaház lesz építendő.

— **Egy filantrop pap.** Szeged városának a napokban elhunyt nyugalmazott plébánosáról a mi-

den pénzét jótékony célra fordító B o r o s s Lászlóról írják, hogy ő volt az első; aki az üldözött orosz zsidók javára adakozott.

— **A Buschoff-pör jogszolgáltatói.** Az ultramontán »Köln. Volkszeitung« azt írja a clevei pör jogszolgáltatóiról, hogy azok tulnyomó részben katolikusok. Az elnököt és egy szavazóbírókat katolikusoknak tudja, a főállamügyéss katolikus, a védők közül kettő katolikus és az esküdtek is tulnyomó részben katolikusok. A többi evaangelikus. Az antiszemita természetrajzához érdekes adat, hogy Kluth a Buschoff-pör elnöke számos névtelen gyalázó és fenyegető levelet kap tőlük. Az antiszemita üzlet csináló lapokat mindamellott a Germánia után indulva, nem egy ultramontán újság támogatja, de hogy a katolikus lakosság nem mindig van egy véleményen az ilyen ultramontán lapokkal, azt bizonyítja a mainzi centrumpárt gyűlése, mely a »Mainz. Nachr.« szerint pártlapjuk a »Mainz. Journal«-nak ily irányu magatartását határozottan elítélte.

— **Aranylakodalom.** Folyó hó 25-én szép ünnepély színhelye volt a pusztai-őrsi kastély, melynek ura, Brachfeld Adolf akkor ülte meg házassága 50. évfordulóját. A köztiszteletnek örvendő földesur ez alkalommal számos ováció tárgya volt. A nagyszámú család minden tagja jelen volt a tisztán családi jellegű ünnepélyen és a sűrűn beérkezett üdvözlő táviratok, levelek és ajándékok (ezek között nem egy valóságos remekmű) ama nagy tisztelet és szeretet tanui, melyivel a jó öreg urnak adózik mindenki, akivel csak egyszer életében érintkezett. A fővárosból is igen számosan voltak jelen az ünnepélyen. Közöttük dr. Brachfeld Manó, a jubilans fia, dr. Gruber Sándor, ismert fővárosi orvos, kik személyesen adták át szerencsekívánataikat a 83 éves vőlegénynek, mely jókívánatokhoz részünkről is csatlakozunk.

— **Aki maga magát támogatja.** A clevei pör során Nöldecke tanár, talmud szakértő említette a Rohling-Bloch-féle pört, melyben Rohling nem tudta bebizonyítani a vérvádat. Ez ellen Rohling a clevei törvényszékhez intézett beadványában tiltakozott és hiteltalatlannak erősítette, hogy a vérvádra vonatkozólag tett állítása alapos. Az ő állítólagos megzafolója, Delitzsch ellenében Abbé Viktorra hivatkozik, akinek a lipsei Fritschnél megjelent munkája erősen támogatja az ő (Rohling) kutatásai eredményét. A dolog esatlanosa azonban csak most következik. Az »Oest. Wochenschrift« Rohlingnak eme beadványára reflektálva, kisérti, hogy Abbé Viktor, a Rohling szaktekintélye nem más, mint maga — Rohling. Ennek folytán el is nevezi gazembernek nem Rohlingot, de — Viktor abbét. Ha Viktor abbé élő alak, ettől a kihívástól majd csak megjelentkezik.

— **Az «Hebrew Union College»** Cincinnatiában az idén fejezte be 17-ik tanévét. Az intézet a

lefolyt évben egy növendékét promoveáltatta, 38-an továbbra is az intézet hallgatói maradtak. Közülük kettő külföldi, még pedig egyik a budapesti rabbiseminárium volt növendéke.

— **Az új bakteriologiai intézet** vezetésével, mely a fővárosban most készült el, a földművelésügyi miniszter Preisz Hugó drt bizta meg, aki a szakminiszter megbízásából hosszabb ideig külföldön végzett bakteriologiai tanulmányokat.

— **Kitüntetett tanító.** A brassói zsidó népiskola igazgatójának, Steinhart Zsigmondnak a nevelésügyi miniszter által való harminczhétéves működése méltánylásul a közoktatásügyi miniszter elismerését fejezte ki. A legilletékesebb helyről érkezett méltánylást az egész környék nagy meglepéssel fogadta, mert igaz érdemek elismerését látja benne. A kitüntetés alkalmából az ősz tanítót messze vidékről, Romániából és Bulgáriából is sokan üdvözölték. Pester Lloyd.

— **Nemzeti irányban.** A paksi status-quo hitközség eseményszámában ünnepelte, hogy Adler Éliás, félegyházi rabbi, a helybeli lelkipásztor fia, a zsinagógában f. hó 23-án magyar szónoklatot tartott, melynek tenorja a felekezeti élet terén is nyilvánítandó nemzeti irányt hangsúlyozta. A szónoklat hatása alatt a hazafias szellemű lelkipásztort a község Roth Zsigmond dr. iskolaszéki elnök indítványára tiszteleti tagjává választotta s erről több tagból álló küldöttség útján értesítette, melynek szónoka az indítványtevő volt. A rákövetkező napon bankettel is rendeztek a félegyházi rabbi tiszteletére.

— **Kis könyvtár** czimen Benedek Elek szerkesztésében Berger Miksa m. szigeti könyvkereskedő életrevaló vállalatot indított meg, mely 7—14 éves gyermekek számára vonzó, tanulságos olvasmányokat füzetekenként 12 kr.-jával (kötve 20 kr.) nyújt. 10 füzetre 1 frt-jával lehet előfizetni. Az 5, 6, 7, 8. füzet most jelent meg. Ezek Benedek Elektől, Bársony Istvántól, Abonyi Árpádtól, Gaal Mózesstől, Sebestha Károlytól és Szalay Jánostól tartalmaznak kisebb-nagyobb dolgozatokat.

— **Eljegyzés.** Frankl Lipót, tekintélyes fővárosi ügyvéd Rosenthal Ellával, Rosenthal Mór nagykereskedő kedves leányával jegyet váltott.

— **A korfui főrabbi,** da Fanot, a milanoi hitközség rabbijává választotta meg. Állását a közel jövőben fogja elfoglalni.

— **Beszüntetett tornagyűlés.** A budweisi kerületi tornaünnepély ellen való demonstrálás céljából Reichenbergben az antiszemita germán gau-tornaünnepélyt akartak rendezni. A hatóság, mely az »első kérészetek«-ről értesült, az aug. hó 13-15-ére tervezett ünnepély megtartását betiltotta.

— **Bismarck lapja a zsidó kérdésről.** A »Hamb. Nachr.« cikket közöl a zsidó-kérdésről, melynek szerzőségét sokan magának Bismarcknak tulajdonítják. A cikk az antiszemitizmust határozottan elítéli.

Kifejti, hogy a veszedelem, mely az államot és társadalmat a social-demokratia részéről fenyegeti, sokkal nagyobb, mint az, mely az állítólagos zsidó tulajdonságok következménye volna. Azt is elismeri a lap, hogy a zsidók átlag takarékosabbak és józanabbak és üzleti vállalatokra sokkal többet kockáztatnak, mint a keresztények. Ezen tulajdonságokat, melyek a zsidóknál nagyon helyén vannak, eme természeti sajátságok ártalmas volta fölötti folytonos rekriminációkkal nem lehet eltávolítani.

— **Tavaszi Róna Béla**, fiatal író e czimen egy kis kötet verset adott közzé. Jórészt lírikus versek, apró kis dalok, telve meleg érzéssel és közvetlenséggel. Megéneklie a természet szépségeit, a családi boldogságot, a szerelmet. Verseinek nagy része jó izlésről és tehetségről tesz tanubizonyosságot. Vannak gondolatai és ügyesen érti azokat megfelelő formába önteni. Ha itt-ott egy-egy más költő után ismert hang üti meg fülünket, reméljük, idővel erről is leszokik és teljesen önálló uton fog járni. Annál inkább hisszük ezt, mert egyes versei, mint a Gyöngyvirág, Ha madár volnék, Carpe diem az újabb lírikus termékek között bátran megállják a kritikát s jóval felülemelkednek e mindennapi verseken. — Róna írói pályája kezdetén áll kinek a megkezdett téren szép jövőt jósolhatunk — Az igen eszinosan kiállított kötetnek, melyet olvasóink figyelmébe ajánlunk ára 50 kr. és megrendelhető a szerzőnél Székesfehérvárott. —el.—

— **Aranyossy Miksa** nyilvános polgári és kereskedelmi iskolájának ez évi értesítője fényes tanujele annak, hogy szívós kitartással és türelemmel még mostoha körülmények közt is sikert lehet érni. Négy éve áll fenn az intézet, mely mint 4 osztályu polgári iskola kezdte működését s ma már három osztályu kereskedelmi iskolával bővült. A hét osztályu intézet teljesen a megfelelő iskolák tanterve szerint működik. Eddigi sikereit méltányolva, a közoktatásügyi miniszter az iskola nyilvánossági jogát véglegesnek deklarálta, egyuttal a felső osztályból jó sikerrel kilépő ifjúknak az egy éves önkéntesség jogát is megadta. A közönség érdeklődését élénken illusztrálja az a tény, hogy a tanulók száma már ez évben közel kétszáz volt. Hiteleink jóindulatát az iskola már csak az által is megérdemli, hogy itt gyülekeztek azok a fiatal tanárok, akik zsidók és az állam részéről még nem kaptak alkalmazást. Ez a körülmény és a gazdag paedagogiai szellemétől áthatott bánásmód, melyben a tanulók részesülnek, magyarázza meg azt, hogy különösen hiteleink oly nagy számban (76°) keresik föl az iskolát.

— **Templomsegély.** A nemesi városi hatóság az ottani zsidóság templomának kiépítéséhez 6200 franknyí segélyt szavazott meg.

— **Kántor-tanár.** A müncheni hitközség első kántorát, Kürschner Manó, kit szép baritonja és mesteri hangképző volta miatt messze vidéken is-

mernek, a müncheni kir. zeneművészeti akadémiához tanárrá nevezték ki.

— **Plébános és a zsidók.** A téthi plébános, Flaskáv Antal esp. plébános f. hó 24-én ünnepelte aranymiséjét. Ez alkalommal Deutsch Simon elnökkel az izr. hitközség előljárósága is tisztelt a jubilans előt.

— **A bajai kereskedő ifjak egylete** betegsegélyző pénztárt készülnék alapítani. A megleghangu fölhívást Lemberger Armin dr. mint elnök és id. Reich Vilmos mint alelnök írták alá.

— **Az opera új tagja.** Schiff Etelka, ki az előző években külföldön és tavaly Kolozsvárott szép sikerekkel működött, a m. kir. operához drámai énekesnőnek szerződött.

— **Készülő ovatió.** Gyulafehérvárról közlik velünk, hogy az ottani illetőségű izr. egyetemi fiatalság Ginsberger Manó tanitót, ki majd félszázadon állt a tanügy szolgálatában s a magyar nyelvnek Gyulafehérvárott első terjesztői közé tartozott, ovatiókban készülnék részesíteni. A mozgalom élén Náthán Bernát dr. áll. E tárgyban jövő héten közgyűlés lesz.

Pályázat.

A marosvásárhelyi status-quo-ante izraelita hitközség 4 osztályu elemi magyar tan nyelvű iskolájánál f. 1892. év szeptember 1-én kezdődő iskolaévre egy 500 frt évi fizetéssel javadalmazott igazgató-tanítói állásra ezenel pályázat hirdettetik.

Az ezen állásra pályázni óhajtóktól a magyar és német nyelv teljes tudása és a héber tudományokban mélyebb szakavatottság kívánatik.

Pályázók tanítói képzettségüket, végzett tanulmányaikról szóló bizonyítványukat, kort, családi viszonyaikat, eddigi működésüket és egészségi állapotukat kitüntető, eredeti, vagy hiteles másolatu bizonyítványokkal ellátott folyamodványaikat f. év augusztus 15-ikéig alólirt elnökséghez megküldeni sziveskedjenek.

A hitközségi jegyzői állást is megnyerheti az alkalmazott külön díjazás mellett.

Az első próbaév után fog a véglegesítés felett határozat hozatni.

Maros-Vásárhelyt, 1892 július hó 10-én.

A marosvásárhelyi status-quo-ante izraelita hitközség elnöksége.

Pályázat.

A dicső-szent-mártoni orth. izr. hitközség-nél lemondás folytán üresedésbe jött és egyelőre 1 évre betöltendő **hitoktatói és talmud-tóra iskola tanítói állásra** ezennel pályázat nyitattik.

Évi fizetés 500 frt, melyért a megválasztott köteles a naponta 4 órát tartó talmud-tóra tanításon kívül kétszer hetenkint az állami iskolában is a hittant tanítani, valamint a kerületi és hitközségi jegyzői teendők elvégzése mellett az anyakönyvvezetőnek is segédkezni.

Pályázni kívánók (okleveles tanítók, kik a magyar német és héber nyelvben és a községi ügykezelésben alapos jártassággal bírnak) kéretnek, képesítésük, eddigi működésükről, valamint családi állapotukról szóló okmányukat legkésőbb augusztus hó 10-ig alólirt hitk. elnökséghez beküldeni.

Az állás szeptember hó 1-én foglalandó el.
Nőtlen pályázók előnyben részesülnek.
Dicső-Szt.-Márton, 1892. július havában.

Engelman Herman
hitk. elnök.

108/1892. sz.

Pályázat.

A temesvár-gyárvárosi izr. status-quo hitközség egy, a rabbi-ülnöki (Dajan) hivattalal egybekötött 800 frt évi fizetéssel javadalmozott **hitoktatói állásra** ezennel pályázatot hirdet.

Pályázótól megkivántatik, hogy a magyar és német nyelvben tökéletesen jártas, paedagogiailag képzelt és a héber tudományok- és talmudban megfelelő ismerettel bírjon, hogy a rabbit összes funcióiban helyettesíteni képes legyen.

Pályázók sziveskedjenek képesítésüket, eddigi működést, kort és családi viszonyokat hiteliesen igazoló okmányokkal felszerelt kérvényeiket alulírott hitközségi elnökséghez folyó évi augusztus hó 8-ig beküldeni.

Próbaelődás tartására — esetleges meghívás folytán való — személyes megjelenés köttetik ki, az utiköltségek megtérítésére azon-

ban csakis a megválasztott tarthat igényt. Az állás, melyre a választás egyelőre csak egy próbaévre történik, folyó évi szeptember hó 1-sején lesz elfoglalandó.

Temesvár-gyárváros, 1892. július 13-án.

Goldmann Adolt, **Deutsch Bernát,**
hitk. titkár., hitk. elnök.

Pályázat.

A gyulafehérvári status-quo ante izr. hitközség elemi iskolájában a jövő 1892—93 tanév beálltával — egy próba-évre — **egy tanító,** illetve egy **ipartanítónői** állomás jön üresedésbe.

1.) Az okleveles tanítótól megkivántatik, hogy a héber, magyar és német nyelvben teljes jártassággal bírjon. Ezen állás 300-400 forint fizetéssel van összekötve.

2.) Az okleveles ipartanítónőtől megkivántatik, hogy a kézi munkában, a francia nyelvben és zenében teljes jártassággal bírjon. Ezen állás 300—400 forintnyi évi fizetéssel jár, — ezenkívül magán oktatásért tekintélyes mellékjövedelemre számíthat.

Pályázni kívánók felhivatnak, sajátkezüleg irt kérvényeiket, képességüket igazoló bizonyítványokkal együtt, továbbá koruk, családi állapotuk, erkölcsi viseletök, eddigi működésüket igazoló okmányukat f. évi augusztus hó 10-ig alulírott elnökséghez beküldeni.

Az állomások betöltésénél a nőtlenség, illetve hajadon állapot előnyben részesítettik és a megválasztottnak utiköltsége meg fog térítettetni.

Gyulafehérvártt 1892. július hó 4-én.

Duldner **Jonás Adolf,**
hitk. jegyző. hitk. elnök.

Pályázat.

A szigetvári izr. hitközség ezennel pályázatot hirdet az üresedésbe jött előimádkozói állásra.

Megkivántatik, hogy az illető jó קורא שו"ב יהיה בעל תפילה מנקר מרחל legyen.

Évi fizetés 400 frt, fél שחיטה és a szokásos mellékjövedelem.

Az állomás f. é. szeptember 1-én elfoglalható.

A kérvények f. é. aug. 15-ik napjáig nyújthatók be.

Csak a meghívottak bocsáttatnak próba-előadásra és csakis a megválasztottnak térítik meg az utiköltséget.

Szigetvár, 1892. jul. 25.

Marczali Mór,
titkár.

Fuchs Zsigmond,
elnök.

Pályázat.

A nemes-Vidi izr. hitközségben üresedésbe jött kántori-állásra ezennel pályázat hirdetik.

Pályázótól megkivántatik, hogy sochet ubodek, bál-koreh és magyar nemzetiségű legyen.

Évi javadalmazás: 300 frt, szabad lakás és a szokásos mellékjövelmek.

Előnyben részesülnek tanítói oklevéllel bíró egyének, kik a tanköteles gyermekekkel bíró hitközségi tagoktól külön évi 200 frt jövedelemre számíthatnak.

Próbaelőadásra első sorban anitói-képesítvényvel bíró kántorok fognak meghivatni és az utiköltségek csakis a megválasztottnak térítetnek meg.

Kérvények f. évi augusztus hó 10 ig alulírottához küldendők be.

Nemes-Vid (Somogy m.) 1892. július 28.

Dr. Kun Mihály
hitk. elnök.

Pályázat.

Az alulírt izr. hitközség a kántori állásra újból pályázatot hirdet. Díjazása: évi 600 frt fizetés, természetbeni lakás, schechita és a nálunk szokásos mellékjövedelmek.

Pályázóktól megkivántatik, hogy a mai kor igényeinek megfelelően képesek legyenek az isteni tiszteletet végezni, továbbá sochet-ubodek vekore és paszkenoló legyenek és felkéretnek, hogy életkorukat, családi állapotukat, eddigi mű-

ködésüket, valamint valláserkölcsei magaviseletüket és képzettségüket feltüntető okmányokkal felszerelt folyamodványaikat f. é. augusztus 1-ig alulírt hitközség elnökéhez beküldeni sziveskedjenek.

Próbaelőadásokra csak a meghívottak bocsáttatnak és az utiköltség, külön megegyezés szerint, csak a megválasztottnak fog megtérítetni. Az állás legkésőbb f. é. augusztus 15-én elfoglalható.

Nagy-Bajom, Somogy megye 1892. július 10
Schlesinger Ignác **Bóhm Ignác**
hitk. jegyző. hitk. elnök.

בעל מוכה יו

képzett, csengő tenor hanggal, aki nagyobb községekben megházasodása óta 8 éven át évről évre vezér-imádkozó volt, a közeledő ünnepekre valamely 70—80 tagu hitközségben keres alkalmazást. Közelebbi értésitést „J. B. F. Miskolcz Borsodmegye“ poste restante jegy alatt tessék kérni.

LIPIKI JÓDFÜRDŐ

(SZLAVONIÁBAN.)

(PAKRATZ-LIPIK: DÉLI VASUT.)

Okocsán: magyar királyi államvasutak.

Egyetlen meleg jódhőforrás a kontinensen, 64° Celsius állandó hőmérsékkel. Hegyek által védett, enyhe égélj.

A nyári idény tartama: **április—október.**

A tiszta, hamisítatlan lipiki jódhévfürdők ajánlatosak a nyákhártyák minden hurutos bántalmánál, mindennemű csúzos s köszvényes bajnál, mirigy- és vérbetegségeknel, görvélykórnel, csontbántalmaknál stb. stb.

Mint fürdőorvos: **Dr. Marschalko Tamás** működik.

Kiterjedt árnyékos park, újonnan épült elegáns, fedett sétány bazárhelyiségekkel, fényesen berendezett fürdőhelyiségek, porcellán-, márvány-, kőfürdőkkel stb. stb., tiszta ásványvizzel töltött lársasfürdő, izzasztó-kamarákkal; külön gyógy-, zene-, olvasó- s zongoraterem, jó étkezés egy új vendéglős vezetése alatt, sokféle szórakozás. A déli vasuton menet- és tértijegyek 33% árleengedéssel. A magyar kir. államvasutakon zóna-tarifa. Prospectus és felvilágosítással szolgál a

lipiki fürdőigazgatóság.

A lipiki jódviz szétküldése

az igazgatóság részéről szakadattanul történik, friss töltésben. Lipiki jódviz állandóan kapható **ÉDESKUTYL**, magy. kir. és szerb kir. udv. ásványvíz szállítónál és az osztrák-magyar monarchia összes ásványvíz-kereskedéseiben, valamint a nagyobb gyógytárakban és fűszerkereskedésekben.

**ARANYOSI MIKSA tanár
nyilvános
polgári és kereskedelmi
iskolája**

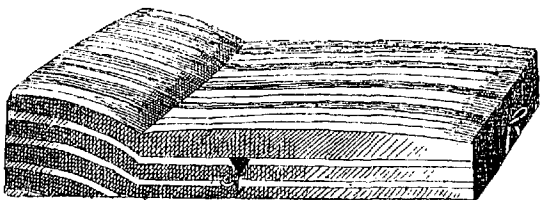
Budapesten, V., nagykorona-utca 13.

Az intézet áll: 4 polg. isk. és 3 közép kereskedelmi osztályból; ez utóbbiak egyenrangúak a kereskedelmi akadémiák osztályai-
lyával. Mind a 7 osztály a nm. vallás- és közoktatásügyi miniszter urnak 1891. évi 53979. sz. rendeletével végleges **nyilvánossági joga** nyert. **Bizonyítványai tehát államérvényesek.** A felső osztály bizonyítványai az egyéves önkéntességre jogosítanak.

A beiratás **augusztus 29-én** kezdődik. Előjegyzés a szünet alatt is. Az intézet internatussal van összekötve — Részletes programot készséggel küld

az igazgatóság.

Csász. kir. szab.

Legujabb találmányú

kárpitozott ágylapjaimhoz.

mely felülmul minden eddigi gyártmányt, semmi más nem szükségeltetik, mint lepedő a betérítéshez. Ezen czélszerű találmányomat ajánlom a t. cz. közönségnek előforduló szükségleténél.

Megtekinthetők a városligeti műcsarnokban és gyári helyiségemben, hol mértékszerű megrendelések is elfogadtatnak.

Kórházak, szállodatulajdonosok, nevelő-intézetek nagyobb megrendelésnél árkedvezményben részesülnek. Továbbá mindennemű kárpitozott munkát a legolcsóbb áron elvállalok. — Tisztelettel

VIG PÁL mükárpitos és díszítő
Budapest, Rózsa-utca 52.

SCHLICK-féle vasöntőde és gépgyár
részvény-társaság
BUDAPESTEN.

Gyár és irodák: **VI. Külső váci-ut.**
Városi iroda és raktár: **Podmaniczky-u. 14.**
Fiók-raktár: **Kerepesi-út 77.**

Gáz- és Járgány-cséplőkészületek
számos első díjjal kitünt. Schlick-féle

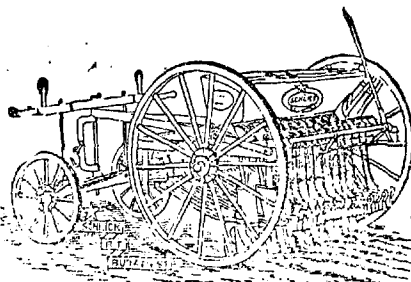
szabadalm. 2 és 3 vasu ekék,

mélyítő és egytetemes acél-ekék,
eredeti **SCHLICK- és VIDAT**-féle

egyvasu ekék, talajmívelő eszközök,

valamint

Schlick-féle szab. »**HALADÁS**« sorbavető gépek,

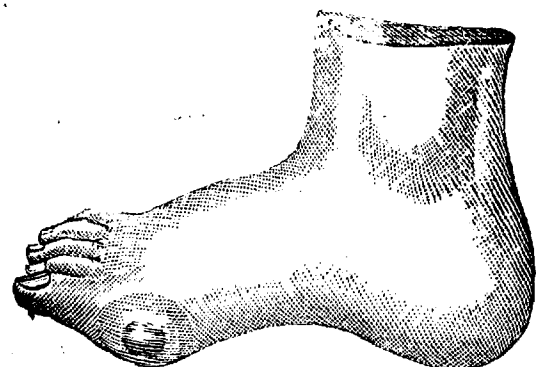
Takarmánykészítő gépek, darálók, őrlőmal-
mok és minden-
nemű gazdasági
gépek. Eredeti
amerikai kéve-
kötő s marokrakó
arató-gépek és

fűkaszaló gépek, szállítható mezei vasutak stb.

Előnyös fizetési feltételek.

Legjutányosabb árak.

Arjegyékek ingyen és bérmentve.

Fájós lábakra

ugyszintén csúzos és köszvényesekre ajánlom
lábbeli készítményeimet

GERŐ ADOLF cipész-mester

V., Fürdő-utca 2 sz., a Diana-Fürdő-épületben.

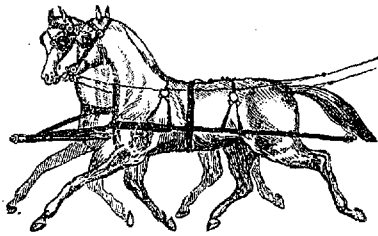
Alapított 1848-ban.

FREUND A. ÉS FIA

cs. és kir. szabad.

nyereg-, szij- és bőröndárak

gyára

BUDAPEST,**IV., koronaherceg-utca 3. szám.**

Nagy választék lószerszámok, uri- és női nyergek, ostorok, lovaglópálczák, zablák, tisztító- és istállószerek, lónyíróollók, bőröndök, s berendezett utazótáskákban, legjobb izlésű kivitelben, jutányos

árakon

Bel- és külföldi lópokrócok.

Előírással nyeregszerelések, tényleges s tartalékos tiszturak részére legolcsóbb árakon.

KÉRES ÁRJEGYZÉK KIVÁNTATRA INGYEN ES BÉRMENTVE.

Kanitz Ferencz és Társa

szepességi vászonraktára,

menyasszonyi kelengyék gyára,

Budapest, VI., hatvani-utca 11 sz.

alatti jóval megnagyobbított, látványosságot képező üzletben dúsz választékban kaphatók: a legnehezebb minőségű szepességi, rumburgi, kreasz, hollandi, irhoni és sziléziai vásznak, szepességi és dupladamaszt asztalneműek. Legnagyobb raktár kész női, férfi és gyermek fehérneműekben. Minden e szakmába vágó rendelmeny leggyorsabban eszközöltetik, mert a műhely a házban van. Nagy választék ágyszövetek és paplanokban.

!!Ujdonságok kávék terítékekben!!

Cretonok, batisztek, sephirek, satinok, nyári pique, gyermek-ruha csinvat stb. stb.

Különlegességek!! angol és francia batist és lenzsebkendőkben.

Valódi szerb vásznak.

Kohn Arnold

gazdag sarkóraktárát
(Váczi körút 14, szemben az Andrássy-ut torkolatával)

ajánlja mindazok figyelmébe, kiknek a sarkóállítás szomorú kötelességét kell teljesíteniök.

szép és pontos kivitelért és lehetőleg olcsó megszámitásért kezéskedik a czég jó hírneve.

Szombaton és ünnepe napokon zárva.

A nagyérdemű közönségnek becses figyelmébe ajánljuk több kiállításon aranyéremmel kitüntetett műtermünket, valamint nagy raktárunkat kül- és belföldi szövetekben.

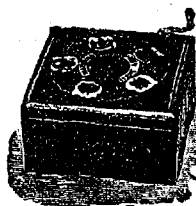
Buchhalter és Társa

férfi-szabók

VII., Károly-körút 19. (Báró Orczy-ház.)

VARJU KÁROLY hangszergyáros

a komáromi kiállítás jury tagja,

Budapest. Kerepesi-ut 57. sz.

Egyedül jogosit készítöje a szab. **üveg-oszlopzatu** hangszimbalmoknak, mely négy nagy éremmel van kitüntetve.

Nagy választékban **vonós, pengető, hajtó és húzó hangszerek**, a melyeknél 15% engedmény takarítunk meg, ha

a 200 képpel illusztrált ingyen árjegyzéket kérjük egy levelezőlapon.

Czimbalmok részletfizetésre is kaphatók.

Első osztrák-magyar villamvilágítási és erőátviteli gyár

EGGER B. ÉS TÁRSA.

BUDAPEST

VII., Huszár-utca
7. sz.

BÉCS

X., Simmeringer-
strasse 187/9.

**Villamvilágítás, telefon,
villámhárító, vasuti távirda**

stb.

A világhírű »Universal Transmitter« nevű mikrofon egyedül jogositott gyártól.

Költségvetések, árjegyzékek ingyen és bérmentve.

Öt beszéd.

II.

A védelem képviselőinek felszólalásai.

Stopper védőügyvéd (Düsseldorf) Buschoff képviselője a régi rajnai büntetőrendtartás 312. §-ának idézésével kezdi beszédét, melyben az elnöknek kötelességévé tétetik, hogy az esküdteket gyűlölségtől, külbefolyástól stb. menten, kérje a tényállás alapján való ítélethozatalra. Ha hivatalukat az esküdtek most is ily értelemben fogják fel, akkor csak felmentő ítéletet hozhatnak.

A nap különben is emlékezetes lesz rájuk nézve, mert egy tisztességes, kemény próbára tett embernek szabadságát, egy családnak fejét és atyját, egy közönségnek, mely eddig is ítéletre képtelen csöcselék gyűlölségének és üldözésének hallatlan módon volt kitéve — tagját adják vissza.

Mihelyt a tett köztudomásúvá vált, a tömeg kész volt a rituális váddal. A középkori, rég eltemetettnek hitt mese újra föltűnt, főoka Steiner dr. azon állítása volt, hogy a hullánál vagy nem, vagy kevés vér találtatott.

Wolff bűnügyi biztosnak motivációja, hogy Buschoff a fiút azért gyilkolta meg, mert ez kárt tett sírköveiben, csak olyan költő agyában születhetik, aki bűnügyi regény írására készül. A bíró azt igaznak nem veheti soha.

Megjegyzni, hogy a tett fölfedezése után a hatóságok mindent elkövettek, hogy a tettest kézrekerítsék. Ha a gyilkosságot nem tették volna nyomban vallaszorgatások tárgyává, ki tudja, nem sikerült volna-e mindjárt az első 8—14 napban fölfedezni a gyilkost. De a jelen esetben a bírósági közegek is hallatlan támadásoknak voltak kitéve.

Rickert a képviselőházban felolvasta azt az ujságot, ahol meg volt írva, hogy »rituális gyilkosságról van szó, melynek Buschoff és senki más a tettese«. Ha szemügyre vesszük, hogy a hatóságoknak a tettes megkerülésére irányult törekvéseit mennyire megzavarták a véres mesével, arra a meggyőződésre kell jutnunk, hogy ebben a heczben rendszer van. Az embereket éppenséggel nem az érdekelte, hogy a tettes megkerüljön, de a ténny magában véve, kapóra jött a vizsgálási eszköznek tekintették. Nem feladata az antiszemita üzelmei ellen szónokolni. Ha nekik az Augustus császár kora kell, ám lássák. Ő mint védő más hivatást követ és felhívja az esküdtek figyelmét, hogy ugyan mily következményei lettek volna e heccnek, ha Buschoff olyan meggyőzően nem igazolja alibijét!

A tényállással röviden végezhet, mert az ügyész kimerítette az anyagot. Új momentumként azt említi, hogy nem tudja Moll Dora a kérdéses estén a csürbe miért ment beljebb, mit szokás szerint? Régi bűnügyi elv, hogy, ha a bűnösség kérdése kétségtelennek tetszik,

azt a kérdést vetjük fel: föltehető-e a bűnösről ez a tett? Nem akarja a vádlott jellemét vázolni, csak a zsákra vonatkozó drámai jelenetre utal. Mikor a vörös-barna foltos zsákot odatették a vádlott elé, szóló maga is azt hitte, hogy a bűnösséget illetőleg az bizonyos nyomokra vezethet. De a vádlott elfogulatlanul előállott és az elnök kérdésére, hogy a vörös-barna foltok hogy kerültek a zsákba, a világon a legtermészetesebb feleletet adta, hogy t. i. a zsákot husfüstölésre használta és a foltok füstfoltok. De a vádlott életmódja is figyelembe veendő. Buschoff apja halálának fordulónapja alkalmából reggel és este a zsinagógába ment, az emlékezés okáért délig böjtölt s mielőtt családjával az asztalhoz ült, imádkozott. Az az ember, aki ilyen kegyelettel emlékezik meg szülei halálának napjáról, és annak jutalma fejében saját gyermekei szeretetét ébreszti, nem abból az anyagból való, amelyből a gyilkosok kerülnek ki.

Azután foglalkozik Mölders vallomásával és azt bizonyítgatja, hogy a nagy izgatottság a xantenieket fixa ideára vezette, a melyben hittek. Mölders is így járt, midőn elhitette magával, hogy látta, amint a gyermeket bevonszolták. Erre vall Mölders késői vallomása. A Heister-fiu vallomása is csak ilyen képzelődés lehet, mert az is csak későn vallott. A bizonyítási eljárás több lényegtelenebb momentumával való foglalkozás után így végzé beszédét:

Nem osztom az államügyész reményét, hogy e tárgyalás befejezte után vége szakad a hecczeknek, de az esküdtek ítéletének kimondása után el fogjuk mondhatni: Győzött az igazság!

Fleischauer védő (Cleve), kit a védelem elválása miatt hallatlan módon megtámadtak és kit a képviselőházban egy törvényhozó is megtámadott, biztosítja az esküdteket, hogy ezen eljárás daczára a legnagyobb tiszteletnek tartotta magára nézve, hogy éppen Buschoffot, kinek ártatlansága kezdettől fogva világos, védelmezheti. Ha Buschoff ártatlanságáról nem lett volna meggyőződve, nem vállalkozott volna védelmére.

M. é. decemberben, midőn a vádlottat szabadlábra helyezték, az egész antiszemita sajtó fölháborodott, ám bár az eljárás még nem volt beszüntetve. Ehez járult még Bauer dr. ker. orvos kés-lelete. Ez volt Buschoff újabb elfogatásának és a főeljárás megkezdésének az oka. Az utóbbi nem azért történt, mert hittek a vádlott bűnösségében, hanem azért, mert a világnak bizonyossággal akartak szolgálni a felelő, hogy mind egyanusításból szó sem igaz. És e tárgyalás Buschoff ártatlanságát fényesen beigazolta. Igaza volt az első államügyésznek, hogy nagyobb pontossággal még egyetlen vádlott sem bizonyította alibijét. És a vádlott, ez az üldözött és meggyalázott ember egyetlen szóval sem kelt ki a terhelő tanuk ellen, akik minden apró cseprő dologból tőkét kovácsoltak. A tanuknak majd a részvétlenség tűnt

fel. A tárgyalások során mindenesetre kitént az, hogy a Hegmann házaspárral szemben senki sem tanúsított annyi részvétet, mint éppen a vádlott, aki igazságszerető embernek is bizonyult. Egyetlen valóllanságot sem bizonyíthattak rá.

Védő ezután a tonuvallomásokat fejtegetvén, még a következőket mondja:

Nem osztozhatik az első államügyészreményében, hogy az antiszemita heccék a pörrel véget érnek. Tart tőle, hogy tovább is hazudni fognak. Régi dolog, hogy egy igazság eltörlésére 7-szeres hazugság szükséges, de a nézete az, hogy 7-szer hetven hazugságra van szükség, hogy az antiszemiták hazugságból készült építménye fönmaradjon. Mindamellet igazságot vár az esküdtektől és reméli, hogy a régi véres mese a pörrel eltűnik a föld színéről. De ha e termet elhagyják, kéri az esküdteket, vigyék magukkal szívében egy embernek a képét, aki, ámbár rég időtől fogva szabadságától megfosztva, családjától elszakítva van, és a sivár hecczek folytán kénytelen lesz az alamizsna keserű kenyerét enni, sorsát megadással viselte, mert tudta, hogy ártatlan, hogy az igazságnak napfényre kell kerülnie és hogy Poroszországban még van jog és igazság.

Beszédét annáinkább megrövidítheti, mert a vádhatóság képviselői a per során az államügyészség legszébb jogát gyakorolták, azt, mely nem pusztán vádlott üldözésében, hanem az ártatlanul üldözöttek nyújtott védelemben áll.

Gammersbach védő (Köln) hosszabb szünet után kezdett védbeszédéhez. Szóla tudja, hogy a pör még sokáig fog szerepelni az ujságokban és a xanteni lakosság is foglalkozni fog még véle. Akik az aktákat ismerték, várták a fölmentést, de akik a bizonyítási eljárás eredményét figyelemmel kísérték, azok biztosra vették azt.

A két államügyész és két védő annyira megvilágították a végtárgyalás anyagát, hogy szóla csak két momentum taglalására szorítkozik. Az egyik Bauer dr. ker. orvosnak szakvéleménye a késre vonatkozólag, melylyel a gyilkosságot állítólag elkövették s a melynek következtében a vádindítvány megtétetett. Bauer dr. megmaradt azon nézete mellett, hogy a gyilkosságot a Buschoffnál talált 13. sz. késsel követték el. Nem valószínűtlen, hogy Bauernek ezen szakvéleménye hozzájárult a tényállás homályossá tételéhez. A többi szakértők földerítették a tévedést.

A másik momentum, amit szóla érinteni akar, az a minduntalan fellobbanó vád, mely a végtárgyalást is foglalkoztatta, hogy a zsidóknak kuruzslási és rituális czélokra keresztény vére volna szükségük. Xantenben Steiner és Vanhousen drnak láttelele folytán támadt az a nézet, hogy rit. gyilkosságról van szó. Nem szenved az kétséget, hogy az eredményes vizsgálatnak fő ként ez a m e n d e m o n d a v o l t a k a d á l y o z ó j a a d o l o g f ö l d e r i t é s é b e n. Midőn az állam-

ügyészség vádat emelt, szóla és társai meg voltak győződve, hogy az államügyészség nem osztja a népnek a vérvádban való tévhitét, előtte nem kellett tudományos szakvéleménnyel bizonyítani a vérvád tarthatlanságát. De a tanuk vallomásának hátterét a rit. vád képezte. Mallmann tanu vallomása után szinte érezte az ember, hogy ez hisz a rit. vádban és a tettesnek Buschoffot tartja. A vér állítólagos hiánya és a hulláról híresztelt metszés táplálta a néphitét. A mese olyan ostoba, hogy röviden végezhetnék vele, ha nem tudnám, hogy ott gubbaszt az a tudatlan nép fejében és politikai pártczelokra használtatik fel. Ha rólunk, keresztényekről azt mondanák: nekünk más hitűek vére van szükségünk és gyilkolnunk kell, azt felelném: a mi alapelveink, a tiz parancsolat, azt mondják: «Ne ölj!» Evvel a vád meg van czáfolva.

De nem szabad felednünk, hogy a tiz parancsolatot mi keresztények csak 19 százada nevezzük a magunkénak, holott a zsidóknak 3 ezer éve van tiz parancsolatuk. Ehez járul még, hogy a zsidóknak általában tiltva van a vérélvezete. A keresztényekre nézve is hozzáférhető ó-testámentumban megolvasható: »Ne egyetek vért; a ki vért eszik, az elemésztendő az én népemből, attól elfordítom az én képeimet.« Jellemző, hogy C h i n á b a n és M a d a g a s k a r b a n a z o t t a n i l a k o s s á g u g y a n e z e n v á d d a l i l l e t t i a k e r e s z t é n y e k e t és a k e r e s z t é n y ü l d ö z é s e k o k á t e z k é p e z i. És mielőtt a kereszténység pályafutásába kapott, mielőtt uralkodó vallássá vált, a rómaiak a keresztényekről u g y a n e z e n v á d a t k ö l t ö t t é k és miatta számos keresztényt üldöztek. Az a babona, hogy a zsidók vért használnak, a 13. században merült fel; de az akkori szerencsétlen vádlott még nem részesült azon védelemben, melyben ma. Előállt tehát az az akkori idők nagy hatalma: a pápa, hogy meczáfolja e mesét és a zsidókat megvédelmezze az üldözések elől.

Számos pápai bullát mutathatnék be, melyek ezen téves néphit ellen a leghatározottabb küzdelmet tartalmazzák. Hallották N ö l d e c k e dr. tanártól, hogy a lipcei egyetem theol. facultása 1714-ben, az ország urának iniciatívája folytán azt a szakvéleményt adta, hogy a rit. gyilkosságot a zsidók vallásos szabványai meg nem hagyják. A bécsi törvényszék előtt 1883-ban folyt Rohling-Bloch-féle perben Nöldecke és lic. Wünsche szerepeltek szakértőkként. Mindakettő ugyanezen szakvéleményt adta. Hallották, hogy Nöldecke tanár azt mondta: amily bizonyosan állíthatom, hogy a talmudban semmi sincs a vasutrendszeréről, ugyanoly határozottsággal állíthatom, hogy a talmud szóval sem említi a rit. gyilkosságot. Hallották, hogy Nöldecke tanár azt a minduntalan visszatérő nézetet, hogy a zsidóknak meg van hagyva a rit. gyilkosság, frivolnak állította. Hallották Nöldecke tanártól, hogy Richel dr. insbrucki egyetemi kath. tanár, midőn szakvéleményt kértek tőle

a rit. gyilkosságra vonatkozólag, visszautasításában a vádat szélhámoságként jelölte meg.

Emlékükbe idézem továbbá, hogy Nöldecke tanár egész sereg kiváló orientálistát, mint de L e g a r d e dr. stb. említett, akik hasonló módon nyilatkoztak a rit. gyilkosságról. Hallották végül Nöldecke tanártól, hogy a talmud nem csak magát a vér élvezetét tiltja, hanem meghagyja, hogy még a vér élvezésének látszata is kerülendő. D e l i t z s c h tanár tanusította, hogy a rituális gyilkosság sem a Soharban, sem a Szefer Halkutimban nem fordul elő.

Kiemeli azután, hogy a tanuk Buschoffra csak a rituális gyilkosság motivumát kenték. Hallottuk illetékes helyről, hogy a vád föntartásához nem kell motivum. Ez azonban olyan esetben, midőn valakire olyan súlyos vádat kennek, mint Buschoffra, nem áll. Wolff motivuma pszichológiai okoknál fogva sem állhat meg. Letetetlen, hogy Buschoff megverte a fiut, s hogy e tette ki ne tudójék — meggyilkolta.

A tárgyi tényállásra nem kíván tovább reflektálni. De kiemeli, hogy a vádlott, nemcsak alibijét bizonyította a legmeggyőzőbb módon, hanem emellett legelkeseredettebb ellenségeivel szemben is jólelkű, derék embernek bizonyult. Bármily rosra vált is a sorsa, a haragnak vagy gyűlöletnek egyetlen szavát sem hallatta, mert tudja, hogy ártatlan s mert bizik az istenben. Mikor szóló azt mondta neki, hogy a végtárgyalás ki van tűzve, így szólt a vádlott: Hála istennek, ártatlanságom ott napfényre fog kerülni.

Őnök, így fejezi be szóló beszédét, a ténykérdés bírái hivatottak Buschoff sorsa fölött dönten. Én az államügyészség képviselőivel és kollegáimmal egyértelműleg szólok midőn azt mondom: az őnök ítélete csak az lehet: »Becsületesre és lelkiismeretemre vallom isten és ember előtt, hogy Buschoff vádlott ártatlan.«

Az elnöknek Buschoffhoz intézett kérdése, a tárgyalás vezetésére tett megjegyzései és az esküdtekhez intézett szavai után az esküdtek visszavonultak és félórás tanácskozás után elnökük, L o ë g r. kihirdette, hogy az esküdtek döntése azon kérdésre, hogy Buschoff Adolf vádlott 1891. évi június 29-én szándékosan és előző megfontolással meggyilkolta-e Xantenben a Hegmann János fiut: az egy szó: **Nem.**

A közönség viharos bravóval fogadta a verdikt kihirdetését. Buschoff pedig zokogásra fakadt.

Egy óra múlva Buschoff és családja elutaztak.

AZ ERŐSEK.

— Elbeszélés a kisvárosi zsidó népeletből. — (22)

Irta: **Bernstein A.**

III.

Az öreg Malke pedig egyre leste a Genendl járását-keletét és ha lépésének nesze behallatszott az utcáról, csak e három szava volt: „Csak adná Ő“ ami-

nek kiegészített bibliai szövegéről és helyes értelméről legjobban tudta a Hendele. hogy im ez: „Csak adná Ő, hogy sokan volnának Izraelben olyanok, aminő Genendl!“

A két öreg asszony között Hendelenek sajátságos helyzete volt.

Amennyire csak a fejlődő fiatalság a legmagasabb korbelihez hasonlíthat, annyira mása volt ő öreg szüljének nem pusztán külsőleg, de egész lelkében; csakhogy ami az öreganyjánál elzárkózottság, az nála határozatlanság volt; amit nála a szemlélő megközelíthetetlen tisztaságnak tartott; az az öreg anyjánál megingathatlan határozottságnak tetszett. Az öreg asszonyok diskussiói közben szellem és jellem tekintetében csaknem mindig az öreg anyja pártján állt; de a fiatalság a szív minden megnyilatkozása és mozdulása tekintetében nem volt képes ellenállani a Genendl jó lelkének még pedig annál kevésbé, mert Hendele nagy titokban megsejtette, hogy a nagymama csak nehéz küzdelmek árán vívta ki megingatlanságát, néha napján ártatlan pillanatokban sokkal inkább föl van indulva, mint az öreg Genendl hirtelen változásu kedélye.

De Hendele a két öreg asszony ezen viszonyának nem csak tanuja volt, hanem helylyel-közzel az élet sora fölött indult vitába is belevontatott. Ha tudta is a módját, hogyan kell ez elől kitérnie és a nagyanyjának Genendlt sokszor sértő, elgondolkozó hallgatását egy kérő tekintettel enyhítenie: az utóbbi időben mégis akárhányszor kénytelen volt belekeveredni, mert az öreg anyó a válasz helyett, melyet Genendl hiába várt, sokszor néhány tanító szót intézett Hendelehez és ily módon ezt arra kényszerítette hogy a visszásságot, mely ebből Genendelre nézve származott, néhány enyhítő, kedveskedő szóval ellensúlyozza.

Sőt egyszer az is megesett, hogy néhány hónappal ezelőtt maga Hendele is diskussió tárgyát képezte; mert Genendl a nagymamának ezen örökös higgadtsága ellen való küzködése közben arra a megjegyzésre fanyalodott, hogy Hendele fiatalsága a zárkózottság miatt kárt vall.

— Már megbocsáss Malke, szólt egy alkalommal — ha Hendele érdekében arra kérlek, hogy ezt az egész mai emberiséget és az egész világot csak úgy egyetlen kézmozdulattal ne zavarj el. Ez a gyerek ugyanis mintha börtönben volna nálad — szólt nekitüzesedve.

Hendele, aki himzörámáján dolgozva, e beszédnek fültanuja volt, ettől úgy megrémült, hogy ijedten ugrott föl munkája mellől. Még fájdalmasabban érintette az, amint egyetlen szempillantásra észrevette, hogy Genendl bánta e gyöngédtelen megjegyzését, nagyanyja pedig még jobban neki egyenesedett, ami annak a jele volt, hogy ezt a tárgyat ő többé szóval sem fogja érinteni. Hendele nem tudta, hogy ugyan mibe kapjon most; a hallgatás és szólás egyaránt lehetetlennek tetszett előtte, de nagyanyja kimentette a helyzet ezen kényelmetlen

voltából, mert kis vártatva megint lehorgasztotta fejét és olyan hangon, mintha más nem is lett volna jelen, odaszólt unokájának:

— Hendele gyerekem, ha belefáradtál a munkába, figyelj rám, elmondom neked, min gondolkoztam az éjjel s ez neked új erőt fog szerezni az istentől.

— Hallgatjuk mind a ketten — szólt Hendele és odaállt nagyanyja meg a Genendl közé.

— Hallgass ide, Hendele — folytatta oktató hangon — Dávid király azt mondta: Lábam előtt világosság a te szavad. — Nos, azt kérdi az ember, mi ennek a versnek a jelentősége? A világosságot az isten, dicsértessék ő, l á t á s r a teremtette, a lábat j á r á s r a rendelte, a szót h a l l á s r a szánta. Hogy lehet a szó világosság, és a világosság mint lehet rendelve a láb számára? Lásd, gyerekem, én meggondolkoztam rajta az éjszaka, hogy így van az: Ha én itt üldögelek vakságomban és nem láthatom szememmel, hogy a lábam merre rakjam, akkor fiam, minden perczen téged kell vala szólítgatnom, hogy nyujtsd ide a kezedet és meg ne botoljak minden lépésre. — Hogy gondoskodott azonban az isten, dicsértessék ő? Ő adott nekem jó hallásu fület és ha te ott ülsz a széken s csak egyetlen szót is intézesz hozzám, akkor tudom, hogy merre vagy és tudom hol áll az asztal és a szekrény és a motolla és hogy merre van a könyves mellékszoba és én járhatok-kelhetek egymagam a lakásunkban. — Lásd gyerekem a te szavad nekem a világosság, de nem a szememnek, hanem csak a lábamnak. Megmondhatom neked, ha szabad így szólanom, amit Dávid király mondott az örökkévaló istennek: „Lábam előtt világosság a te szavad!”

Hendele e fejtegetések értelmét igen mélyen érezte át.

— Nagyanyuska, — szólt, s öregszüléje karját megcsókolta — mikor te így beleállítasz engem a bibliai versbe, többre becsülsz, mint a mennyire én rászolgállok. Én mind azért főhászokodom az istenhez, dicsértessék a neve, hogy még sok éven át lehessenek a te szolgálataidra, mert a te szavad az én lelkem világossága.

De Genendl is megértett mindent és a bűnbánás nyilat annál mélyebben érezte szívébe nyomulni, minél magasztosabbnak tetszett az ő gyorsan lelkesülő tekintete előtt a nagyanya és az unoka közt való ezen gyöngéd viszony. Hogy is szánhatta ő az olyan unokát, aki ilyen nagyot szolgált és mint talált szemére lobbantanivalót az olyan nagyanyának, aki ilyen módon ezerszeresen jóvá tette azt a hiányt, amit unokája miatta szenvedhetett. — Megindult hangon meg is szólalt imígyen:

— Malke, erősítse meg isten, az örökkévaló, a te erődöt! Malke, és szaporítsa meg a te éveid! Kérlek, Malke, felejtsd el, amit mondtam és bocsásd meg, hogy

szóra nyitottam számat, hogy megvétkezsem a te tiszteleted ellen. Ezerszer kérlek.

Malke megint nekiegyenesedett és tagadólag rázogatta a fejét. Én nem hallottam — szólt imponáló szükzavuságával és megszakította Genendl elfogódott kérelmei folyását.

— De hallottad — akadékoskodott Genendl — olyan igazán részesüljön a füled a kegyelemben, hogy meghallhassad a messiás harsonáját, amely igaz, hogy ajkam megvétkezett ellened. Százezerszeresen kérek bocsánatot.

— Nagyon sok bocsánatot kérsz — szakította félbe Malke csöndes fejrázással és ajka körül játszó finom vonással mondta: — Azért talán nem mondjuk fel egymásnak a „chavrüsze“^{*)}?

Genendl összeborzadt és a Hendele is fájlalta a nagyanyjának ezt a kiméletlenségét, melynek kevés szava éles vágást tartalmazott a fáradhatlan sürgés forgás ellen, mit Genendl tanusított a temetéseken, ahol a szerfölyt sok bocsánatkérés és barátságfelmondás helyes, vagy helytelen szokássá vált.

— Nagyanyuska — szólt Hendele gyöngéd hangon, mely olybá tetszett, mint valami szelid szemrehányás.

— Malke! — pattant közbe Genendl fájó szóval — az irgalmas isten trónja előtt vegyem el büntetésemet azért, hogy megsértettem tiszteletedet.

^{*)} Célzás a zsidó temetkezést végzők azon szokására, hogy az életben tanusított minden igaztalan tetteikért bocsánatot kérnek a halottól és a velük életükben folytatott viszonyt minden tekintetben felmondják.

(Folyt köv.)

Előfizetési felhívás.

Tisztelt előfizetőinket, kiknek előfizetése **julius hó végén** lejár, teljes tisztelettel kérjük, méltóztásának előfizetéseiket megújítani, hogy a lap szétküldésében fennakadás ne történjék.

Egész évre 8 frt — kr
fél évre 4 frt — »
negyed évre 2 frt — »

Papok, tanítók és községi hivatalnokok:

egész évre 7 frt — kr
fél évre 3 frt 50 »
negyed évre 1 frt 75 »

Az „Egyenlőség“
szerkesztősége és kiadóhivatala
Budapest, Váczikó rut 23. sz.